

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОДООХОРОННОЇ ЗОНИ ТА ПРИБЕРЕЖНОЇ ЗАХИСНОЇ СМУГИ

Пересоляк В.В.,

*старший викладач кафедри землевпорядкування та кадастру
географічного факультету
Ужгородського національного університету*

Стаття присвячена висвітленню окремих особливостей правового режиму земельних ділянок. Автор зосереджує свою увагу на режимі водоохоронної зони та прибережної захисної смуги.

Ключові слова: водоохоронна зона, прибережна захисна смуга, правовий режим.

Статья посвящена освещению отдельных особенностей правового режима земельных участков. Автор сосредоточивает свое внимание на режиме водоохранной зоны и прибрежной защитной полосы.

Ключевые слова: водоохранная зона, прибрежная защитная полоса, правовой режим.

The article is devoted illumination of separate features of the legal mode of lot lands. An author concentrates the attention on the mode of bank-protection area and off-shore defence zonal.

Keywords: bank-protection area, off-shore defence zonal, legal mode.

Водні ресурси, як національне надбання, яким користується сучасне суспільством, та яким будуть користуватися в майбутньому нащадки сьогоденного суспільства, вимагають до себе особливо дбайливого ставлення.

Забезпечення екологічної рівноваги та повне задоволення потреб населення та суспільного господарства водою можливі лише за умови раціонального використання водних ресурсів, забезпечення їх охорони та збереження, а також поліпшення якості води та водного режиму річок та інших водних об'єктів.

Досягнення таких цілей перш за все здійснюється за допомогою встановлення вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм водоохоронних зон та прибережних захисних смуг. При чому, забезпечення встановлення таких водоохоронних зон та прибережних захисних смуг можливе лише за рахунок земельного фонду, тобто територій та окремих земельних ділянок, що розташовані вздовж та навколо водних об'єктів, і в межах яких встановлюється особливий, відмінний від загального порядку користування землею, правовий режим.

Узагальнюючи ознаки такого правового режиму, можна сказати, що він є нічим іншим, як обмеженням прав на землю, що в даному випадку полягають у встановленні водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.

Встановлення такого роду обмежень прав на землю зумовлене об'єктивними причинами, за яких необхідним є досягнення консенсусу у співіснуванні людини та суспільства, людини та природи.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю обов'язкового встановлення меж водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, ведення контролю за їх збереженням, а також дотримання передбачених законом обмежень у межах зазначених територій, що відіграє важливу роль у підтримці в належному стані, охороні від забруднення і засмічення та сприяє запобіганню антропогенного впливу на

водні об'єкти.

Тому, водоохоронні зони та прибережні захисні смуги потребують не тільки чіткого правового регулювання в межах Земельного та Водного кодексів України (далі – ЗК України та ВК України), а і фактичного відображення їх на місцевості (в натурі), забезпечення контролю за схоронністю їх меж та дотриманням передбачених законодавством обмежень в межах їх поширення.

Слід відмітити, що законодавець не висловлює чіткої позиції відносно визначення правового статусу водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, в тому числі відсутня чітка позиція з приводу віднесення їх до обмежень прав на землю. Крім того, нормами ЗК України та ВК України чітко не виділено відмінних ознак між режимом водоохоронної зони та режимом прибережної захисної смуги, при цьому, в обох випадках передбачена обмежена діяльність землевласника чи землекористувача, а це допускає проводити між водоохоронною зоною та прибережною захисною смугою паралель, що є невірним, оскільки дані поняття відрізняються одне від одного.

На думку автора, також є вартим уваги питання відносно встановлення меж водоохоронних зон та прибережних захисних смуг на місцевості (в натурі) та порядок здійснення контролю за дотриманням таких меж та режиму обмеженої діяльності. Потребує правового регулювання відповідальність за порушенням меж водоохоронних зон та прибережних захисних смуг і за здійснення забороненої законодавством діяльності.

На сьогоднішній день вивченням правового режиму водоохоронних зон та прибережних захисних смуг в законодавстві України займаються такі науковці та практикуючі юристи, як І. В. Покидько [1, 2], А.Г. Мартин [1], О.П. Канааш [1], М. Максименко [3] та ін.

При цьому, дослідження згаданих понять у світлі порівняння водоохоронної зони та прибережної

захисної смуги між собою, виділення їх особливих ознак, не отримало особливої уваги серед науковців.

Окрім того, здійснення контролю за дотриманням передбачених ст.ст. 61, 62 ЗК України [4], ст. 87 ВК України [5] обмежень господарської діяльності в межах водоохоронних зон та прибережних захисних смуг та визначення власне їх меж на місцевості становить велику прогалину у системі нормативних заходів, спрямованих на збереження водних об'єктів, оскільки така діяльність взагалі не має місця.

Завданням статті є визначити особливості та недоліки правового регулювання водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, довести їх приналежність до обмежень прав на землю, а також окреслити необхідні шляхи удосконалення законодавчої бази.

Метою даної статті є правове окреслення обмежень прав землевласників та землекористувачів шляхом встановлення правового режиму водоохоронних зон чи прибережних захисних смуг.

Враховуючи те, що відповідно до ч. 1 ст. 60 ЗК України вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення і збереження їх водності у межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги [4], а ВК України у абз. 39 ст. 1 визначає прибережну захисну смугу як частину водоохоронної зони відповідної ширини вздовж річки, моря, навколо водойм, на якій встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони [5], слід зазначити наступне.

ЗК України не надає жодного трактування відносно поняття водоохоронної зони, окрім того, що останньою створюється сприятливий режим водних об'єктів та в складі якої виділяють частину з особливим (обмеженим) режимом господарювання – прибережну захисну смугу. А також ЗК України не передбачає ніяких особливостей, дотримання яких є необхідним в межах водоохоронної зони. Крім того, незрозумілим є порядок встановлення прибережної захисної смуги, оскільки спираючись на законодавчу базу, в порядку розроблення проектів землеустрою встановлюються лише водоохоронні зони.

Таким чином вважаємо, що з метою виділення чітких відмінностей, що відрізняють водоохоронну зону від прибережної захисної смуги та встановлення їх правового регулювання, можна виділити їх критерії:

1. **Належність до земель водного фонду.** Як визначає п «б» ч. 1 ст. 58 ЗК України, до земель водного фонду належать землі, зайняті прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм. Таке ж положення викладено у ст. 4 ВК України [4, 5].

При цьому, про належність водоохоронних зон до земель водного фонду, нормативно-правові акти не згадують.

Згідно ч. 2 ст. 87 ВК України визначає водо-

охоронну зону як природо-охоронну територію господарської діяльності, що регулюється [5].

Відтак, прибережні захисні смуги, що в порядку ч. 1 ст. 60 ЗК України є частиною водоохоронних зон, належать до земель водного фонду, а водоохоронні зони, в свою чергу, за вказаним виключенням, не є приналежними до земель водного фонду, і становлять собою землі, що розташовані вздовж або навколо водних об'єктів, із особливим режимом правового регулювання.

2. **Порядок встановлення.** Згідно ч. 2 ст. 58 ЗК України розмір водоохоронної зони встановлюється за проектом землеустрою [4]. Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 08.05.1996 року № 486 «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них» (далі – Постанову КМУ) проекти таких зон розробляються на замовлення органів водного господарства та інших спеціально уповноважених органів, узгоджуються з органами Мінекоресурсів, Держводгоспу, Держкомзему, власниками землі, землекористувачами і затверджуються відповідними місцевими органами державної виконавчої влади та виконавчими комітетами рад [6].

В свою чергу, ВК України з приводу порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон відразу відсилає, що такі встановлюються Кабінетом Міністрів України [5].

З приводу встановлення водоохоронних зон дослідники А.Г. Мартин, О.П. Канаш, І.В. Покидько додатково, окрім зазначених нормативних актів, звертають особливу увагу на Методику упорядкування водоохоронних зон річок України, розроблену Українським НДІ водогосподарсько-екологічних проблем у 2004 році [1, с. 18].

Згадана Постанова КМУ встановлює єдиний правовий механізм визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них [6]. Зокрема, як встановлено автором, згадана Постанова деталізує норми ВК України та ЗК України в частині визначення величини водоохоронної зони, виділення її внутрішньої та зовнішньої межі. При цьому, Постанова не регламентує порядок встановлення меж водоохоронної зони на місцевості, та не відсилає до якого-небудь іншого нормативного акту з цього приводу.

Що стосується прибережних захисних смуг, то положеннями ЗК України та ВК України лише зазначено, що прибережні захисні смуги встановлюються по обидва береги річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період (*період, за якого в річці чи озері низький рівень води, що буває переважно влітку – авт.*)) відповідною шириною [4, 5].

В такому випадку виникає низка запитань. Хто ж ініціює встановлення прибережних захисних смуг? На якій саме стадії у випадку приватизації чи передачі в користування земель здійснюється встановлення меж прибережної захисної смуги?

Тимчасові методичні вказівки по складанню кадастрових планів обмежень і обтяжень щодо використання земель 1999 р. (далі – Тимчасові методичні вказівки), що відносять прибережну захисну смугу до обмежень прав на землю, вказують, що кадастровий план обмежень і обтяжень використовується при розмежуванні земель державної і комунальної власності, підготовці технічної документації, що посвідчує право власності на землю і у разі внесення доповнень у раніше видані правоустановчі документи на землю, проведенні грошової оцінки землі, здійсненні контролю за дотриманням землекористувачами встановленого режиму використання земель, проведенні робіт із землеустрою, розробці містобудівної документації [7].

Враховуючи зазначені Тимчасові методичні вказівки та положення ст. 25 Закону України «Про землеустрій», що визначає перелік видів документації із землеустрою, яка розробляється у вигляді програм, схем, проєктів, спеціальних тематичних карт, атласів, технічної документації, та не передбачає такого виду документації із землеустрою, якою б встановлювалися прибережні захисні смуги [8], можемо зробити висновок, що на даний момент єдиним можливим способом встановлення меж прибережних захисних смуг є їх визначення (зображення) при розробці технічних документацій щодо посвідчення права на земельні ділянки та проєктів землеустрою щодо відведення земельних ділянок громадянам та юридичним особам.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них», що детально регламентує порядок встановлення водоохоронних зон та визначає можливу поведінку в її межах, не передбачає обов'язкового визначення території прибережної захисної смуги шляхом її виділення при розробці проєкту землеустрою щодо встановлення водоохоронної зони. Закон України «Про землеустрій» окремого виду документації по встановленню меж територій з особливим використанням земель, у тому числі прибережних захисних смуг, не передбачає. А тому, можемо вважати, що вказівка законодавця у ст. 88 ВК України та ст. 60 ЗК України щодо встановлення прибережних захисних смуг носить суто теоретичний характер, і потребує деталізації.

3. **Розмір.** Як було відзначено вище, ЗК України вказує лише на те, що конкретний розмір водоохоронної зони встановлюється за проєктом землеустрою.

Дослідник І. Покидько виділяє в межах водоохоронної зони внутрішню і зовнішню межі. При цьому, внутрішня межа водоохоронної зони збігається з мінімальним рівнем води у водному об'єкті, а зовнішня межа, як правило, прив'язується до наявних контурів сільськогосподарських угідь, шляхів, лісосмуг, меж заплав, надзаплавних терас, бровок схилів, балок та ярів і визначається найбільш

віддаленою від водного об'єкта лінією: затоплення при максимальному повеневому (паводковому) рівні води, що повторюється один раз за десять років; берегоруїнування, меандрування; тимчасового та постійного підтоплення земель; ерозійної активності; берегових схилів і сильно еродованих земель [2].

Науковці вказують, що за відсутності обрушення берега або його ерозійної активності та при вузькій смузі підтоплення ширина водоохоронних зон встановлюється:

- для малих річок – не менше як 250 м;
- для середніх – не менше як 500 м;
- у межах населених пунктів – згідно із ситуацією, що склалася, з урахуванням забудови, але не менш як 10 м від бровки схилу берега відповідно до умов експлуатації річки.

Для встановлення розміру водоохоронної зони великих річок, як свідчать дослідники, необхідним є окремий розрахунок, за результатами проведення якого ширина водоохоронної зони коливається від 300 до 5150 м [1, с. 24].

З огляду на викладене, автор вважає за доцільне зазначити, що при відсутності розробленого проєкту землеустрою щодо встановлення меж водоохоронної зони, та винесення її меж на місцевості (в натурі), органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також розробники документації із землеустрою в необхідних випадках користуються саме вказаними розмірами, умовно зображуючи їх на картографічних матеріалах та визначаючи приблизно в натурі.

Розміри прибережних захисних смуг чітко передбачені ст. 60 ЗК України та ст. 88 ВК України, і є наступними: для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менше 3 гектарів – 25 метрів; для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари – 50 метрів; для великих річок, водосховищ на них та озер – 100 метрів; у разі, якщо крутизна схилів перевищує три градуси, мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється [4, 5].

В тому числі, слід відмітити, що між ЗК України та ВК України донедавна існувала суперечність по визначенню ширини прибережної захисної смуги уздовж морів, навколо морських заток і лиманів. Так, ВК України визначав, що ширина такої прибережної захисної смуги повинна бути не меншою двох кілометрів від урізу води, в той час як ЗК України передбачав, що її розмір встановлюється за проєктами землеустрою, а в межах населених пунктів – з урахуванням містобудівної документації [4, 5].

Нещодавно Законом України від 02.12.2010 р. № 2740-IV «Про внесення змін до Водного і Земельного кодексів України щодо прибережних захисних смуг» до ст. 60 ЗК України було внесено зміни, відповідно до яких норми ЗК України приведені у відповідність до норм ВК України [9].

На думку автора, внесення таких змін було

необхідним перш за все – для усунення колізії норм, а також для закріплення в земельному законодавстві мінімального розміру прибережної захисної смуги уздовж морів, навколо морських заток і лиманів, межа якої не може бути порушена навіть при відсутності відповідного проекту землеустрою.

Варто відмітити, що розмір прибережної захисної смуги, як частини водоохоронної зони, завжди є меншим від розміру самої водоохоронної зони. При цьому, чіткі розміри передбачені лише для встановлення прибережних захисних смуг. Відносно розмірів водоохоронних зон, то у разі відсутності проекту землеустрою щодо встановлення її меж (а такі випадки переважають, зокрема в межах Закарпатського регіону), встановити їх розмір досить складно.

4. Мета встановлення. Як відзначає дослідник І. Покидько, спираючись на норми ЗК України та норми ВК України, водоохоронні зони встановлюються для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколоводних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів та навколо озер, водосховищ і інших водойм. В тому числі, І. Покидько вказує, що також для створення сприятливого режиму водних об'єктів уздовж морів, навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності у межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги [2].

На думку юриста М. Максименко, прибережна захисна смуга запобігає руйнуванню водних екологічних систем, зсувам, ерозії, появі необґрунтованої забудови [3].

Аналізуючи зазначене, автор вважає, що мета встановлення як прибережних захисних смуг, так і водоохоронних зон єдина – це охорона водних об'єктів від забруднення та збереження їх у первинному стані, при цьому прибережна захисна смуга вимагає дотримання більш суворих правил поведіння.

5. Обмеження щодо здійснення певних видів діяльності. Норми ст. 87 ВК України та п. 12 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них» забороняють в межах водоохоронної зони: використання стійких та сильнодіючих пестицидів; влаштування кладовищ, скотомогильників, звалищ, полів фільтрації; скидання неочищених стічних вод, використовуючи рельєф місцевості (балки, пониззя, кар'єри тощо), а також у потічки [5, 6].

ЗК України, в свою чергу, не передбачає правового регулювання з приводу обмежень у використанні земель у межах водоохоронної зони, що є невірним, оскільки остання не належить до земель водного фонду та перш за все повинна регулюватися ЗК України.

Режим прибережної захисної смуги крізь норми ЗК України та ВК України забороняє уздовж річок, навколо водойм та на островах: розорювання земель (крім підготовки ґрунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво; зберігання та застосування пестицидів і добрив; влаштування літніх таборів для худоби; будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів; миття та обслуговування транспортних засобів і техніки; влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо [1, 2]. При цьому, уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється: застосування стійких та сильнодіючих пестицидів; влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод; влаштування вигрібів для накопичення господарсько-побутових стічних вод обсягом більше 1 кубічного метра на добу; влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів [4, 5].

З огляду на зазначене, та спираючись на абз. 38 ст. 1 ВК України, згідно якого на території прибережної захисної смуги встановлено більш суворий режим господарської діяльності, ніж на решті території водоохоронної зони [4], в межах прибережної захисної смуги заборонено здійснювати діяльність, яку не дозволяє здійснювати режим водоохоронної зони, та діяльність, додатково заборонену в межах прибережної захисної смуги зокрема. Вважаємо, що саме в такий спосіб необхідно викласти і норми ЗК України та ВК України, що б усунуло незрозумілості з приводу конкретних видів діяльності, які не можна здійснювати в межах водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.

6. Належність до обмежень прав на землю. Ні нормами ЗК України, ні нормами ВК України не встановлено, що водоохоронні зони та/чи прибережні захисні смуги є обмеженнями прав на землю, що є невірним.

Як зазначено вище, режими водоохоронної зони та прибережної захисної смуги вимагають дотримання законодавчо передбачених обмежень щодо здійснення певних видів діяльності.

Використовуючи положення ч. 1 ст. 110 ЗК України та абз. 3 п. 1.1 Тимчасових методичних вказівок, де вказано, що обмеження – це перелік дій (прав третіх осіб), що обмежують права власника або користувача щодо розпорядження або користування земельною ділянкою [7, с. 43], які встановлюються в обсязі, передбаченому законом або договором [4], вважаємо, що водоохоронні зони та прибережні захисні смуги також слід відносити до обмежень прав на землю.

В порядку ст. ст. 4, 6 ВК України землі, зайняті прибережними захисними смугами, належать до земель водного фонду, є виключно власністю народу

України і надаються тільки у користування [5]. Ч. 4 ст. 59 ЗК України передбачено, що земельні ділянки прибережних захисних смуг із земель водного фонду можуть передаватися громадянам та юридичним особам на умовах оренди [4].

Як стверджує юрист М. Максименко, органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування із земель водного фонду можуть в зазначеному порядку передавати земельні ділянки прибережних захисних смуг для сіно-косіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, для проведення науково-дослідних робіт тощо [3].

Таким чином, розташування земельної ділянки, що підлягає приватизації чи передачі в користування, в межах прибережної захисної смуги, впливає на подальшу долю такої земельної ділянки, і зумовлює виникнення першого і основного обмеження прав на землю.

Таке обмеження можна проілюструвати наступним прикладом.

В порядку ст. ст. 120, 121 ЗК України [4], власник житлового будинку має право на приватизацію земельної ділянки під ним та необхідної для його обслуговування в межах норм безоплатної приватизації. Однак, при знаходженні такої земельної ділянки неподалік від річки, і як наслідок – прибережної захисної смуги, остання обмежує власника земельної ділянки у праві на приватизацію, не даючи йому змоги приватизувати земельну ділянку під прибережною захисною смугою, оскільки, як нам відомо, землі водного фонду можуть передаватися громадянам лише в оренду. Відтак, власника житлового будинку обмежено у здійсненні прав щодо такої земельної ділянки двічі: по-перше – його позбавлено можливості приватизувати земельну ділянку розміром, встановленим законодавчо ст. 121 ЗК України; по-друге, він обмежений в обслуговуванні власного житлового будинку у разі, якщо не вся, необхідна для обслуговування будинку, площа земельної ділянки можлива до передачі у власність.

Крім того, ч. 2 ст. 61, ч. 1, 3 ст. 62 ЗК України [4], ст. ст. 87, 88 ВК України [5] передбачені види

діяльності, заборонені до здійснення у межах водоохоронних зон та прибережних захисних смуг. Відтак, такі заборонені види діяльності впливають на права власників та орендарів земельних ділянок, зокрема не дозволяють їм вільно користуватися земельною ділянкою, що перебуває у їх власності чи користуванні.

Отже, виходячи із визначення обмежень, передбаченого Тимчасовими методичними вказівками [7], водоохоронної зони та прибережної захисної смуги обмежують права власників та/або користувачів щодо розпорядження або користування земельними ділянками.

Слід також зазначити, що обсяги водоохоронних зон та прибережних захисних смуг передбачені ст. ст. 58, 60-62 ЗУ України, ст. ст. 87, 88 ВК України, Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них», що підтверджує положення ч. 1 ст. 110 ЗК України.

З огляду на зазначені положення автор вважає, що водоохоронні зони та прибережні захисні смуги є обмеженнями прав на землю.

Необхідно згадати, що проблемні питання, пов'язані із водоохоронними зонами та прибережними захисними смугами виникають при реєстрації даних обмежень, при притягненні до відповідальності за погіршення екології, та ін., однак ці питання стануть предметом наступних досліджень автора.

З вищезазначеного можна зробити висновки, що водоохоронна зона та прибережна захисна смуга є різними обмеженнями прав на землю, що обмежують власників та користувачів земельних ділянок у користуванні та розпорядженні ними, серед яких прибережна захисна смуга передбачає більш суворий режим господарської діяльності,

Тому, на думку автора, до Глави 18 «Обмеження прав на землю» ЗК України необхідним є внесення змін, а саме доповнити її статтями 112¹ «Водоохоронні зони» та 112² «Прибережні захисні смуги».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мартин А.Г., Канааш О.П., Покидько І.В. Проблеми землевпорядного забезпечення формування водоохоронних зон/ А.Г. Мартин, О.П. Канааш, І.В. Покидько // Землеустрій і кадастр. – 2009. – № 3. – С. 17-30.
2. Покидько І. Формування водоохоронних обмежень при використанні земель в Україні і за кордоном / І. Покидько // Землевпорядний вісник. – № 12. – 2009. – С. 38-41.
3. Максименко М. Про можливість будівництва у прибережних захисних смугах уздовж річок і на островах// Режим доступу: [Електронний ресурс]: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=614>
4. Земельний кодекс України: прийнятий 25 жовтня 2001 року № 2768-III// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
5. Водний кодекс України: прийнятий 06 червня 1995 року № 213/95-ВР// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 24. – Ст. 189.
6. Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення

- господарської діяльності в них: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 року № 486// Режим доступу: [Електронний ресурс]: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=486-96-%EF>
7. Тимчасові методичні вказівки по складанню кадастрових планів обмежень і обтяжень щодо використання земель// Землепорядний вісник. – 1999. - № 3. – С. 43-45.
 8. Закон України «Про землеустрій»: Прийнятий 22 травня 2003 року № 858-IV// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. - № 36. – Ст. 282.
 9. Закону України «Про внесення змін до Водного і Земельного кодексів України щодо прибережних захисних смуг»: Прийнятий 02 грудня 2010 року № 2740- IV// Офіційний вісник України. – 2011. - № 101. – С. 52. – Ст. 3605, код акту 54256/2010.